

KANTELEEN OPETUSSUUNNITELMA

Opiskelu ja työmuodot

Instrumentin opiskelu tapahtuu pääosin yksilöopetuksena.

Ryhmäopetusta voidaan käyttää alkeisopetuksessa, kamarimusiikin ja yhteissoiton ohjauksessa sekä esiintymisiin valmistautumisessa.

Instrumenttiopintojen tasosuoritukset soitetaan konserttimuotoisina tai tasosuorituksena lautakunnalle sen mukaan, mikä parhaiten palvelee oppinnoille asetettuja tavoitteita.

Oppiminen on seurausta oppilaan omasta toiminnasta ja kotiharjoittelu on oleellinen osa opiskelua.

Keravan musiikkiopistossa opiskellaan pääasiassa 37-39-kielisen, diatonisen suurkanteleen (=kotikantele) tai koneisto- eli konserttikanteleen soittoa. Kotikanteleella voi soittaa samanlaista musiikkia kuin pianon valkoisilla koskettimilla. Konserttikanteleella voi sen viritysvivuston ansiosta soittaa melkein kaikissa sävellajeissa. Koneistokanteleen hankintaa suositellaan mahdollisimman pian, mutta viimeistään syventävien opintojen alkaessa.

Oma virityskone, viritysavain, kantelepöytä ja nuottilinet ovat myös hyödyllisiä lisävarusteita (viritysavain tulee yleensä soittimen mukana osaton yhteydessä). Hieno soitin edellyttää myös kuljetusta ja säätä kestävän suojakotelon.

Pienkanteleet, kuten 5-15-kieliset kanteleet ovat kantelenimestään huolimatta soittoteknisesti täysin erilaisia soittimia kuin opistossa pääasiassa opiskeltavat suurkanteleet. Mutta voi niihinkin tutustua aluksi, jos jo sellaisen kanteleen omistaa.

Keravan musiikkiopistossa opiskellaan suurkanteleen soittoa länsimaisen musiikkikulttuurin pohjalta (sävelletty ja sovitettu musiikki) kanteleen juuria ja erityislaatuisuutta unohtamatta. Kansanmusiikin ja omastapäästäsoiton opiskelu kuuluu ohjelmistoon. Monipuolinen kantele taipuu myös muun rytmimusiikin ilmaisuun. Kantele on myös mainio yhtye- ja säestyssoitin.

Yleiset tavoitteet

Instrumenttiopinnoissa yleisinä tavoitteina ovat:

- Soittotaidon saavuttaminen omien edellytysten puitteissa
- Pitkäjänteisen, tavoitteellisen ja omatoimisen työskentelyn oppiminen
- Ulkoa soittaminen ja esittäminen oppilaan edellytysten mukaan
- Esiintymistilanteiden hallinta
- Tutustuminen länsimaiseen musiikkikulttuuriin ja sen eri tyylikausiin oman soittimen näkökulmasta
- Soiton ilon kokeminen sekä yksin että osana ryhmää: Yhteissoitto vuosittain
- Mahdollisuus kaverisuhteiden syntymiseen soiton parissa
- Pysyvän kiinnostuksen herättäminen musiikin soittajana sekä mahdollisesti oman musiikin tekijänä (improvisointi, sovittaminen, säveltäminen).

Instrumenttiopinnot 1

TAVOITTEET

- Ergonomisen soittoasennon löytyminen; oikean korkuinen soittopöytä ja tuoli; istuen ja seisoen soittaminen; hengittäminen ja rentous soiton aikana.
- Kehonhoidon huolto; lihahuolto; sormien/kynsien huolto, rentoutus ja hengittäminen.
- Kanteleen huoltamisen alkeet; käsien puhtaanaapito soitettaessa; kanteleen kannen ja kielten puhdistaminen; viritysvipujen öljyminen; kanteleen säilyttäminen; kanteleen oikeat kuljetustavat.
- Säännöllisen harjoittelun ja tunneilla käymisen opiskeleminen/ymmärtäminen.
- Kanteletarvikkeiden järjestyksessä pitäminen (nuottikansiot ja -vihkot, reissuvihko, viritystarvikkeet, kanteleen huoltotarvikkeet, nuottiteline, kantelepöytä).
- Oikea tempon valinta ja hallinta.
- Hyvä rytmikäsittely.
- Äänen laatu ja dynamiikan alkeet (erilaiset sormien soittotavat, kuten nosto ja kieleen tukeva soittotapa, sammutuslautasoitto).
- Tutustuminen erilaisiin artikulaatiotapoihin; perusääni; nostetun ja tuetun äänen soitto; efektiäännet, kuten mattaääni, huiluääni ja kynsiäni sekä lauta-päällä-soitto; glissandot ylös ja alas päin; soittaminen kaiutteen ja sammutettuna.
- Perussammutustekniikkaan tutustuminen; sormi- ja lautasammutukset; loppusammutuksen merkitys.
- Tutustuminen yhteissoittoon.
- Pieniä improvisointiharjoituksia; kysymys – vastaus, soundileikkelyä, pienien melodioiden tuottaminen opettajan säestyksen päälle.
- Kolmisoinnun tunnistaminen; peruskolmisointukuljetukset C-duurissa ja A-mollissa vuorokäsin soitettuina läpi kanteleen ylös päin.
- Nuottien tunnistuksen alkeet; ok nuottiviivaston sisällä; vk basson perustehot nuottiviivastolla.
- Soitusohjelmien alkeet molemmilla käsillä; bordunaäänisäestys; säestäminen perusbassolla; 1-4:n sormen soinnut; suoran soinnun soitto.
- Tutustutaan muihin, suomalaisiin kanteletyyppeihin ja niiden soittotekniikoihin mahdollisuuksien mukaan (kokeilemalla, kuuntelemalla, konserttikäynneillä, soittokursseilla).

OHJELMISTON KOKOAMINEN

Oppilas harjoittaa ennen tasosuorituksen tekemistä riittävän monipuolisen ohjelmiston, joka tukee opintokokonaisuuden tavoitteita ja mahdollistaa onnistuneen suorituksen. Ennen tasosuoritusta harjoitetaan kolminkertainen ohjelmisto tasosuoritusohjelmaan nähden. Suositellaan eri tyylisten kappaleitten käyttämistä ohjelmiston laatimisessa. Ohjelmiston tarkoitus on tukea opintokokonaisuuden tavoitteiden saavuttamista. Ohjelmisto koostuu kantelesävellyksistä ja kantele-sovituksista, muille kanteletyyppeille laaditusta sävelmistöstä (esim. pien- tai perinnekantelemusiikki. Halutessaan oppilas voi soittaa osan ohjelmistosta esim. viisikielisellä kanteleella), muille soittimille tehdystä, kanteleelle soveltuvasta musiikista (esim. piano-, kitara- ja harppusävellyksistä), improvisoiniharjoituksista, säestysharjoituksista ja yhtyesoitto materiaalista.

TASOSUORITUSOHJELMAN KOKOAMINEN

Oppilas ja opettaja suunnittelevat yhteistyössä ohjelmakokonaisuuden, jolla voi ilmentää opintokokonaisuuden tavoitteiden saavuttamista. Ohjelmakokonaisuuden tulee myös olla oppilaan mieltymyksiin ja vahvuuksiin painottuva. Kolme erityylistä kappaletta, joista osan voi esittää muitten soittajien kanssa.

TASOSUORITUKSEN ARVIOINTI

Tasosuorituksesta annetaan sanallinen arvio. Arvioinnissa on mukana myös oma opettaja sekä oppilas itse. Arviointiin otetaan huomioon oppilaan itse asettamat tavoitteet sekä hänen oma arvio. Arvioinnin tulee olla rakentavaa ja kannustavaa.

Instrumenttiopinnot 2

TAVOITTEET

Edellä jo-opittujen taitojen lisäksi:

- Omakohtaisemman tulkintakyvyn löytäminen (esitysmerkkien ja yksityiskohtien huomioiminen, eri tunnelmien tavoittaminen soiton avulla, eri sormikosketustapojen ja kehon liikkeitten merkitys oikean tulkinnan löytämisessä).
- Fraseeraus ja musiikin muotoilu.
- Sammutustekniikan syventäminen; käsivarsisammutus; sormisammutusten merkitys svengisoitossa; artikulaation syventäminen.
- Rytmikäsittelyn syventäminen; 2/4, 3/4 ja näitten yhdistelmiä; synkooppi; sointujen rytmien hajoittaminen.
- Sointujen kanteleelle tyypillisten sointumuotojen hahmottaminen; peruskolmisointu; okaavi ja kolmisointu, kolmisointu ja oktaavi, desimi ja terssi-kvintti-oktaavi, kvintti-kvartti-terssi-sointu.
- Dynamiikka ja nyanssit.
- Perusornamentit ; etulyönnit; yksinkertaiset heleet.
- Arpeggiosoitto; nostaen ja kieliin tukien; molemmilla käsillä yksin ja yhtäaikaa.
- Asteikkosoitto kolmen oktaavin alueelta kädet yhtäaikaa ylös ja alas päin.
- Kolmisointukulkuja ylös ja alas päin kahdella kädellä yhtäaikaa.
- Nuotinlukutaidon kehittäminen edelleen; myös F-avain kanteleen alueelta.
- Viritystaitojen alkeet; virituskoneen kanssa; korvakuulolta annetusta sävelestä.
- Kanteleen perushuolto; kielenvaihto, kanteleen puhdistaminen.
- Vapaan säestyksen perustaito oman kanteleen puitteissa; kotikanteleella C-duuri, Am, D-doorinen; konserttikanteleella voi koettaa jo eri duureja ja molleja neljään ristiin ja alennusmerkkiin asti, mutta ainakin C-duurissa, A-mollissa ja D-doorisessa sävellajissa; vk:llä säestys perusbassoilla ja humppa-bassolla; sointumerkkien alkeisopetusta.
- Yhtymusisointitaitojen syventäminen; toisten musisoijien huomioonottaminen paremmin; tempovaihteluitten ja voimavaihteluitten tarkempi toteuttaminen.
- Improvisoinnin ja omasta päästä soittotaitojen syventäminen oppilaan kiinnostusten mukaan; esim. improvisointi kahdella kädellä, sointupohjan mukaan, sointupohjan päälle kahdella kädellä, tanssin säestäminen jne.
- Esiintymistaitojen kehittäminen edelleen.

OHJELMISTON KOKOAMINEN

Opettaja ja oppilas kokoavat yhteistyössä kolminkertaisen määrän mahdollisimman monipuolista ohjelmistoa tasosuoritukseen nähden. Ohjelmistoa koottaessa tulee ottaa huomioon oppilaan musiikilliset mieltymykset ja se, että ohjelmisto ilmentää saavutettua tasoa. Ohjelmiston tulee sisältää kantelesävellyksiä ja -sovituksia eri aikakausilta, muille soittimille sävellettyä ja/ sovitettua musiikkia (esim. muut kanteletyypit, harppu, piano, kitara) ja musiikkia eri aikakausilta.

TASOSUORITUSOHJELMAN KOKOAMINEN

Opettaja laatii yhteistyössä oppilaan kanssa ohjelmakokonaisuuden, jonka tulee ilmentää saavutettua tasoa. Ohjelman tulee ottaa huomioon oppilaan musiikillisia mieltymyksiä. Neljä kappaletta, joista osan voi soittaa yhtyeen kanssa. Ohjelmassa voi esittää myös improvisointia ja omia sävellyksiä, mikäli taso on oikea.

TASOSUORITUKSEN ARVIOINTI

Tasosuorituksesta annetaan sanallinen arvio. Arvioinnissa on mukana myös oma opettaja sekä oppilas itse. Arviointiin otetaan huomioon oppilaan itse asettamat tavoitteet sekä hänen oma arvio. Arvioinnin tulee olla rakentavaa ja kannustavaa.

Instrumenttiopinnot 3

On suositeltavaa että oppilaalla on käytössä koneisto- eli konserttikantele.

TAVOITTEET

Edellisten taitojen lisäksi:

- Perustekniikan hallinnan ansiosta soiton vaivattomuuden saavuttaminen.
- Nuotinlukutaito koko kanteleen alueelta.
- Harjoitettavaa ohjelmistoa eri sävellajeissa; kotikanteleen viritys eri sävellajeihin; koneistokanteleeseen tutustuminen.
- Kantelemateriaalin etsiminen itse; kirjastosta; kaupoista; netistä; äänitteiltä.
- Kantelekonserteissa/-tapahtumissa käyminen.
- Esiintymistaito.
- Virityksen opettelu virityskoneen avulla ja korvakuulolta.
- Persoonallisen soittotaidon syventäminen.
- Kehittyneet yhteismusisointitaidot; esim. yksin säestäminen ja musisoiminen toisen instrumentin kanssa; poikkitaiteellisiin esityksiin osallistuminen (tanssi, teatteri, yms.).
- Oppilaan kiinnostuksen mukaan improvisointia, säveltämistä, sovittamista, omien sävellysten tekemistä ja esittämistä.

OHJELMISTON KOKOAMINEN

Opettaja ja oppilas kokoavat noin kolminkertaisen määrän mahdollisimman monipuolisen, oikeata tasoa ilmentävän ohjelmiston oppilaan musiikillisen maun huomioiden. Ohjelmisto sisältää kantelesävellyksiä ja -sovituksia eri aikakausilta sekä sovituksia muille soittimille tehdystä musiikista (esim. muut kanteletyypit, harppu, piano, kitara). Ohjelmistoon olisi hyvä sisällyttää myös laajamuotoisempia teoksia (variaatiot, sarjat, potpurit). Improvisaatiotehtäviä ja/tai sävellystämistä voi sisällyttää oppilaan mieltymysten mukaan.

TASOSUORITUSOHJELMAN KOKOAMINEN

Opettaja ja oppilas valitsevat harjoitetustaohjelmistosta tasoa ilmentävän, monipuolisen, oppilaan persoonallisuuden ja musiikilliset mieltymykset huomioivan ohjelmakokonaisuuden. Tason voi suorittaa tasosuorituksena, konsertin osana, tai poikkitaiteellisena projektina, tai äänitteenä.

TASOSUORITUKSEN ARVIOINTI

Tasosuorituksesta annetaan sanallinen arvio. Arvioinnissa on mukana myös oma opettaja sekä oppilas itse. Arviointiin otetaan huomioon oppilaan itse asettamat tavoitteet sekä hänen oma arvio. Arvioinnin tulee olla rakentavaa ja kannustavaa.

Syventävien opintojen lopputyö

Syventävien opintojen lopputyö voi keskittyä pelkästään oman soittimen taidon syventämiseen.

On myös mahdollista tehdä laaja-alaisempi lopputyö, mihin on sisällytetty pääsoittimeen syventymistä sekä muuta musiikillista tai poikkitaiteellista osaamista. Oma soitonopettaja toimii syventävien opintojen pääasiallisena ohjaajana, mutta lopputyön suunnitteluun ja ohjaukseen voi osallistua myös muita opettajia. Laaja-alaisessa lopputyössä pääinstrumentin ohjelmaosuus on alla kuvattua suppeampi.

TAVOITTEET

Edellisten taitojen lisäksi:

- Laajan ohjelmakokonaisuuden hallinta teknisesti ja tulkinnallisesti.
- Oman persoonallisen soittoprofiilin ilmentäminen ohjelman kautta.
- Ottaa osaa opiston ulkopuolisiin kanteletapahtumiin.
- Esiintymistilanteen hallinta; itse virittäminen; esiintyminen ilman opettajan läsnäoloa; PA-laitteiden kanssa esiintyminen; esiintyminen erilaisissa tiloissa ja tilanteissa; oman esityksen juontaminen; yleisön huomiointi.
- Osaa kerätä kantelemateriaalia ja hyödyntää sitä omassa soittoharrastuksessaan.
- Kamarimusiikin tai yhteissoiton hyödyntäminen lopputyössä.

OHJELMISTON KOKOAMINEN

Opettaja ja oppilas kokoavat yhdessä tasoa ilmentävän, tasosuoritukseen nähden kolminkertaisen ohjelmiston. Se voi koostua kantelesävellyksistä (myös omista) ja -sovituksista sekä muille soittimille sävelletyistä/sovitetuista kappaleista (harppu, muut kanteletyyppit, piano, kitara, tms.), omista sävellyksistä ja/sovituksista, improvisaatioharjoituksista ja yhtyekappaleista. Ohjelmiston olisi hyvä sisältää musiikkia eri aikakausilta ja laajumuotoisempia teoksia. Poikkitaiteellisuus on suotavaa. Ohjelmisto valitaan oppilaan musiikillinen suuntautuminen ja mieltymykset huomioiden.

TASOSUORITUSOHJELMAN KOKOAMINEN

Oppilas ja opettaja kokoavat yhteistyössä pientä konserttia vastaavan ohjelmakokonaisuuden, joka ilmentää oppilaan saavutettua soittotavoitetta ja musiikkipersoonaa. Kokonaisuus voi olla konsertin sijasta myös poikkitaiteellinen esitys, tai äänite.

TASOSUORITUKSEN ARVIOINTI

Tasosuorituksesta annetaan sanallinen arvio. Arvioinnissa on mukana myös oma opettaja sekä oppilas itse. Arviointiin otetaan huomioon oppilaan itse asettamat tavoitteet sekä hänen oma arvio. Arvioinnin tulee olla rakentavaa ja kannustavaa.

Käytännön valmiudet

Käytännön valmiuden opintokokonaisuus jakautuu perusopinnoissa kolmeen tasoon, joissa kuhunkin kuuluu asteikkosoitto, prima vista – soitto sekä yksi osio vapaata säestystä. Osasuorituksista saa merkinnän, kun oppilas on omaksunut tarvittavan taidon.

Prima vista ja asteikot 1

- C-duuri ja harmoninen a-molli kahdella kädellä yhtäikaa kahden oktaavin alalta.
- Peruskolmisointukuljetukset ylös ja alas kahdella kädellä kahden oktaavin alueelta (C, Am).
- Helppo prima vista G-avaimella nuottiviivaston alueelta yhdellä kädellä.
- Helppo, valmistettu säestystehtävä (perusbassot, tai borduna, tai efektiäännet) opettajan soiton päälle, **tai** valmistamaton improsoitto opettajan säestyksen päälle.

Prima vista ja asteikot 2

- Konserttikanteleella: F- ja D-duuri sekä harmoninen D- ja H-molli: asteikot ja kolmisoinnut kahdella kädellä yhtäikaa kahdessa oktaavissa. Kotikanteleella D-doorinen, E-fryyginen, F-lyydinen ja G-miksolyydinen asteikko ja peruskolmisointukulut ylös ja alas kolmen oktaavin alueelta.
- Helppo, edellistä kanteletasoa vastaava, kanteletyyppin huomiopiva prima vista kahdella kädellä; kaksiaäninen, G- ja F-avaimet nuottiviivaston alueelta.
- Helpohko, valmistettu säestystehtävä opettajan soiton päälle **tai** valmistamaton improsoitto opettajan säestyksen päälle.

Prima vista ja asteikot 3

- Kaikki konserttikanteleelle mahdolliset duurit ja harmoniset molliasteikot ja kolmisointukulut ylös ja alas kolmen oktaavin alata.
- Edellistä soittotasoa vastaava prima vista-tehtävä (koko kanteleen sävelikkö).

Improvisaatio / Kadenssit / Valmistettu säestys

Oppilas suorittaa jonkin seuraavista tehtävistä:

- Valmistamaton improsoitto opettajan soiton päälle molempia käsiä käyttäen
- Valmistettu säestystehtävä opettajan soiton päälle
- Oman sävellyksen tekeminen ja esittäminen.

Syventävien opintojen lopputyö

Ei enää teknistä näyttöä. Osaaminen todennetaan lopputyöllä.